

Tijdschrift

VAN HET EUROPEES GENOOTSCHAP
VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE

VOL. XVIII (oktober 1968) N° 10

Tijdschrift: MOORS E., Oude Antwerpsebaan, 161, MECHELEN

Bijdrage: Beschermend lid: minimum 200 fr. te storten aan
Lid: 150 fr.

LE MAIRE, P., 53 de Broquevillelaan, Brussel 15 of
op P.C.R. 8460.38 van het genootschap te Brussel of
via de Afdelingen

Nederlandse leden: briefwisseling aan MOORS, E.,
Oude Antwerpsebaan, 161, MECHELEN

DE SINO-KHAROSHTHI MUNTEN

Ik geef de naam *sino-Kharoshthi* aan tweetalige munten met Chinese en Indische inschriften en die ook *sino-bactriennes* en *indo-chinese* genoemd werden. De ontdekking dezer munten heeft de muntverhouding tussen China en Sogdiane opgeworpen. Deze kwestie kwam voor het eerst ter sprake in 1889 in omstandigheden welke we nader zullen toelichten.

Reeds in de vorige eeuw had DEGUIGNES, kenner en schrijver van de geschiedenis der Hunnen, enkele passussen van chinese schriftstellers vertaald die betrekking hadden op westelijke provincies (Si Yu) en die een beknopte beschrijving bevatten van de in omloop zijnde munten van die gewesten (Sogdiane, Iran, Kophene en noordelijks Indus) gedurende de eerste eeuwen van onze tijdrekening.

Abel Remusat⁽¹⁾ vertaalde eveneens deze teksten: de meest belangrijke passus is deze waar de chinese kroniekschrijver spreekt over de Griekse koningen van Kipin (Kaboel en Indus) en waar hij

(1) *Nouveaux mélanges asiatiques*, Paris 1829, t. I, p. 206 à 217.

CH. VISSERING, *On chinese currency*, 8°, Leiden 1877, p. 64.

zegt: « Zij vervaardigen gouden en zilveren munten waarvan de beeldenaar een ruiter voorstelt en de keerzijde de kop van een man » en waar hij het heeft over de Asiks (Arsacides): « Hun munten zijn uit zilver met op de voorzijde de kop van de koning en op de keerzijde een vrouwenfiguur... wanneer de koning sterft, worden de munten hersmolten ».

Volgens de chinese schriftstellers heeft deze kennis van hun bevindingen betrekking op minstens een halve eeuw.

In 1886 gaf Dr Bushell, geneesheer aan de Engelse ambassade te Peking, de beschrijving ⁽²⁾ van 16 koperen munten uit het Romeinse tijdperk (van Tiberius tot Aurelius) en die in China gevonden werden nabij de Gele stroom. Hij maakte tevens de historiek aangaande de betrekkingen tussen China en Sogdiane of Transoxanië vanaf het jaar 140 v. C., (periode van de diplomatieke zending van Tchang-Tchien bij de voorname Yue-tchi aan de boorden van het Aralmeer) tot aan de 6e eeuw van onze tijdrekening. Tijdens deze lange periode bediende men zich in China in 't algemeen van gouden en zilveren munten die uit westelijke landstreken afkomstig waren, namelijk ten Westen van de Gele stroom t. t. z. in het bekken van Tarim.

Cosmas Indicoplastès zegt eveneens dat te zijner tijd (6e eeuw) de Romeinse (byzantijnse) munten tot in het verre oosten in omloop waren. Volgens chinese numismatische boeken geeft dezelfde Engelse geleerde de tekening van een munt waarop de voorzijde een chinese kop afgebeeld is en op de keerzijde een chinees te paard. Maar deze munt heeft nooit bestaan. Volgens de beschrijving die men lezen kan bij oude kroniekschrijvers is deze munt zuiver denkbeeldig (zoals vele andere die men terug vindt in deze numismatische boeken) ⁽³⁾. Een modern valsmunter maakte er zelf een reproductie van die in enkele chinese verzamelingen opgemerkt werd. Ziedaar alles wat er bij chinese schriftstellers te vinden is op het stuk van de westerse munten en nooit werd er melding gemaakt van tweetalige munten.

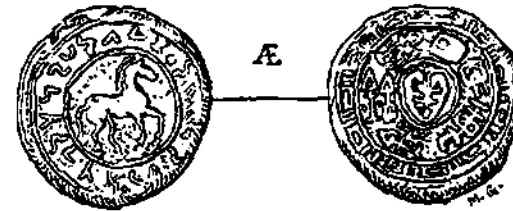
Sir Douglas Forsyth, die het oostelijke Turkestan bezocht in de jaren 1873-1874, bracht van zijn reis een tweetalige koperen munt mede die hij te Khotan vond en welke hij aan het Britse museum schonk. Zij werd slechts bekend gemaakt in 1889 door M. Terrien de Lacouperie, die voor het eerst de tot dan toe onbekende munt aan de kenners voorstelde. In een mededeling aan de Akademie van graveer- en letterkunde ⁽⁴⁾ geeft M. de Lacouperie de beschrijving

(2) *Journal of the Peking Oriental Society*, 8° Peking 1886, *Ancient Roman coins from Shansi*, by Dr S. W. BUSHELL.

(3) Ik citeer namelijk de *King ting tsien lou* of de catalogus der munten van het keizerlijk kabinet te Peking en de *Kou-tsiouan-houei* d.i. de verzameling van antieke munten. Dit waren de enige werken die ik raadplegen kon.

(4) *Verslag van de Akademie van graveerkunst*. Parijs 1889.

van het stuk uit het British Museum. Hierna geven we de tekening volgens een getrouwe galvonoplastische copie, de tekening die zich

bij de verslagen bevond was volledig onleesbaar geworden.

Voorzijde: Paard naar rechts galopperend met rondom een legende in kharoshthi schrift ⁽⁵⁾.

Keerzijde: Ringvormige legende in ouderwetse chinese tekens, in het midden een chinees kenmerk. Brons of koper van een gewicht van 15 gram.

De legende in kharoshthi tekens of in het indo-bactrieens (dezelfde als deze op de munten van de griekse koningen van Bactriane) is voor het grootste gedeelte leesbaar. In overeenstemming met andere muntinschriften restitueerde M. de Lacouperie ze als volgt:

Maharaja rajadirajasa mahatasa (Hera) mayasa « Munt van de grote koning, zeer grote opperste koning, Hermaeus ».

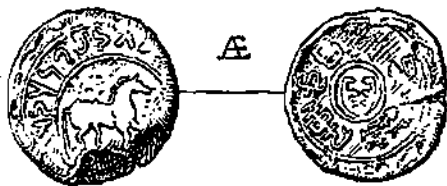
De naam van de koning was twijfelachtig daar de twee eerste lettergrepen van deze naam zeer vaag waren, men kon evenwel eerder Gaja dan Hera lezen. Dit was de opmerking die ik alsdan overmaakte aan M. de Lacouperie. Maar vernits we in de mening verkeerden dat de munt in Bactriane geslagen was en er aldaar de naam van een griekse koning voorkwam, temeer daar er geen enkele naam dezer koningen begon met Gaja, scheen het ons onmogelijk iets met zekerheid te geven.

Wat de ouderwetse chinese legende betreft, M. de Lacouperie vertolkte ze als volgt: in het midden: pei « kostbaar » en rondom: tsiou tchoung arh liang sse Tchou: « geld met een gewicht van twee onsen en vier tchou » t.t.z. van 24 tchou.

In 1892 zond M. Dutreuil de Rhins, een frans reiziger met een opdracht in Opper Azië, aan de akademie van graveer- en letterkunde, twee medailles die in de omgeving van Khotan ⁽⁶⁾ gevonden werden.

(5) Zie verder de verklaring van het kharoshthi alfabet en het stamverwante trahmi alfabet.

(6) Khatan is gelegen ten zuiden van Chinees Turkestan, aan het begin van de Takla Makan woestijn.

Ziehier de tekening van het eerste dezer stukken, volgens het oorspronkelijke :

Voorzijde: Paard naar rechts galopperend; rondom legende in Kharoshthi leestekens.

Keerzijde: In het midden en geheel er omheen, Ouderwetse chinese tekens, dezelfde als van het eerste stuk.

In brons of koper en met een gewicht van 11,5 gram.

Dit stuk werd bekend gemaakt en beschreven door M. E. Specht in het 2^e volume van het reisverslag van M. Dutreuil de Rhins en dat opgemaakt werd door M. F. Grenard die deel nam aan deze zending (7). Van de kharoshthi-legende bleven er slechts volgende negen lettergrepen leesbaar: *yasa maharajasa ra* « van de grote koning... Ya ».

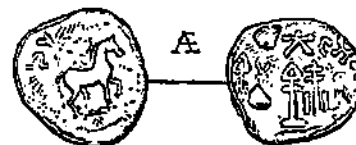
De rest van de legende was nooit aanwezig, daar het stuk niet « af » was. Waar de legende van de keerzijde volledig is, is op de voorzijde de stempel verschoven. Maar bij het herstellen van het metaalgedeelte dat ontbreekt, valt het gemakkelijk vast te stellen dat de legende dezelfde moet geweest zijn als bij het voorgaande beschreven stuk.

Wat de chinese legende op de keerzijde betreft, gaf M. Specht een andere versie dan deze van M. de Lacouperie althans wat de grafiek betrof. Ze hadden nochtans dezelfde betekenis: *Tchong ya sse tchou t'oung tsien* « bronzen munt, wegende 24 tchou » en in het midden *pei* « kostbaar ».

Deze twee versies werden betwist door M. G. Devéria, die in de vermeende ouderwetse chinese tekens slechts een eenvoudige zuivere versiering zag. Dientengevolge was hij van mening dat het stuk geslagen werd door een prins van de griekse-Bactriense dynastie en geen tweetalige munt was.

Het andere stuk van beide munten die afkomstig waren van de zending van Dutreuil de Rhin is van een kleinere maat. Ziehier de tekening volgens het originele model :

(7) *Wetenschappelijke zending in Opper-Azie*, 3^e volume in-4° Paris, 1898, t. II.

Eveneens op de voorzijde, een naar rechts galopperend paard met de twee lettergrepen *ja sa*, einde van het woord *maharajasa*. Op de keerzijde, in het veld, legende in het oud chinees en er rondom, twee of drie lettergrepen, vermoedelijk in arameense karakters — brons gewicht 1,7 gr.

Dit stuk werd eveneens bekend gemaakt door M. F. Grenard (8) met de versie van de chinese legende die door M. Devéria gegeven werd n.l. *liou tchou tsien* « stuk van 6 tchou » d.w.z. een kwart van het 24 tchou stuk.

Dit waren de enige te Parijs gekende stukken met sino-kharoshthi legende, toen M. Edward Blanc uit Azië terugkeerde en aan de akademie van graveerkunst een afgietsel overhandigde van 17 bronzen geldstukken gelijkaardig aan het stuk n° 3 en waarvan de originelen zich in het keizerlijk museum « Ermitage » bevonden.

Sedertdien heeft M. Blanc ze beschreven in een memo die verscheen einde augustus 1899 (9).

Met betrekking op het Kharoshthi schrift verwees hij naar de versie van M. de Lacouperie, maar hij had geen enkele verklaring voor de chinese tekst.

De kwestie van het juist toewijzen dezer verschillende tweetalige munten bleef dus gesteld en zij zou volkomen onoplosbaar gebleven zijn, ware er niet het gelukkig toeval dat leidde tot de ontdekking van gelijkaardige munten, maar in een betere staat van bewaring.

De aziatische kring uit Bengalen liet inderdaad een bijkomende aflevering van zijn journaal (10) verschijnen dat de beschrijving bevatte door Dr R. HOERNLE van verscheidene oudheidkundige voorwerpen die in 1897 gevonden werden nabij Khotan en te Koutcha, door G. Macartney, politiek agent voor Engeland te Kashgar en door kapitein Stuart H. Godfrey, agent te Leh. Deze antikwiteiten bestonden uit manuskripten, zegels en munten van verschillend tijd-

(8) Voornoemd werk, titel II blz. 1e32.

(9) De verhandeling is getiteld: *Archeologie sinobactrienne*. Het is een document met betrekking tot de expansie van de grieks-bactriense beschaving aan de overzijde van Pamir, enz.. In de akten van het internationaal kongres der kenners van de oosterse talen en dat te Parijs gehouden werd in 1899. Dr Fran uit Pernau (Rusland) bezit een bepaald aantal dezer stukken.

(10) *Journal of the Asiatic Society of Bengal*, volume LXVIII, Extra Nr. Calcutta, 1899 met 19 platen en een kaart.

perk. De oudste dezer munten waren juist dezelfde als deze aangehaald door Sir D. Foroyth en door de zending Dutreuil de Rhins.

De stukken, beschreven door M. Hoernle werden door hem in 2 groepen onderverdeeld:

Grote stukken: negen in aantal, het betreft deze waarvan we de tekening gaven onder nr. 1 en 2, met een waarde van 24 tchou. M. Hoernle leest het ringvormig inschrift van de 6 chinese tekens als volgt:

樓 鑄 樓 四 世 重

Tchoung liang sse tchou l'oung tsien, « gewicht liang, vier tchou koper geld ».

Koperen munt met een gewicht van een liang en vier tchou: in het midden « pei » kostbare waarde.

Kleine munten: 63 in aantal, het zijn de hogervermelde stukken n° 3 met de legende:

六
金 市

liou tchou tsien « munt van 17 tchou » met verscheidene tekeningen (11).

Al deze munten (zowel grote als kleine) hebben dezelfde legende in het kharoshti, min of meer verzorgd. Maar uit het geheel dezer 72 stukken werd het uiteindelijk mogelijk de gehele legende samen te stellen. Voor de grote munten luidt deze nauwkeurig: *maharajasa rajadirajasa mahatasa...*, zoals men het vermoedde voor de nummers 1 en 2, t.t.z. de juiste benaming in het Sanskriet uit het protokol van de macedonische koningen van Bactriane.

Wat de 63 kleinere stukken betreft (onze n° 3) met de waarde van zes tchou, werd het protokol licht gewijzigd. De legende is niet meer in zuiver Sanskrit maar, zoals M. Hoernle vaststelde, in het Prakriet van Khotan, t.t.z. in de gewone taal zoals deze gesproken werd aan het Hof en in de Boeddhistische middens te Khotan, vanaf de eerste eeuwen van onze tijdrekening. Inderdaad, in de plaats van *maharaja rajadiraja* wat Sanskriet is, vindt men *maharajuthabiraja* dat een vedraaing en een inkrimping is van *maharaja puthaviraja* « grote

(11) HOERNLE, *Mémoire cité*, blz. 9 en 10.

koning, koning der aarde » d.w.z. in het Prakriet: *puthavi* en *prithivi* in het Sanskriet. Wat nu de naam van de koning betreft geven de munten, beschreven door M. Hoernle, verschillende varianten, allen beginnend met *Gougra*. Deze zijn:

Gougra-maya	(stukken n ^o 1 en 2).
Gougra-mada	} (stukken van het type n ^o 3)
Gougra-tida	
Gougra-mada	

Deze spellingen zijn derwijze verschillend dat het onmogelijk is ze te beschouwen als zijnde varianten van éénzelfde woord. M. Hoernle heeft ook terecht gedacht dat al deze munten geslagen werden door 4 verschillende koningen waarvan *Gougra* de naam van de dynastie was.

In de chinese geschiedenis van Khatan (12) komen verschillende namen voor van koningen uit deze streek voor de drie eerste eeuwen.

Maar het zijn chinese namen die niet het minste verband hebben met deze van onze medailles. Er blijft dus enkel vast te stellen of de koningen van Khotan geen twee namen hadden, zoals in andere streken van het Hemelse Rijk: de inheemse naam en een andere naam in het Chinees.

(Vervolgt)

E. DROUIN.

OVER GRIEKSE MUNTWAARDEN EN... TONG-GYMNASTIEK!

Deze titel zal U duidelijk worden wanneer u weet dat, toen zowat 2500 jaar geleden, Penelope haar inkopen deed in een supermarkt (!) te Athene en ze met haar boodschappenmandje beladen met een half dozijn kalamaràjki, een fles retsinàto, wat schapen-tyri en een paar dozen Unox-soep aan de kassa kwam, te horen kreeg dat het bedrag van haar inkopen juist een « trihemitartemorion » was. Ze betaalde met een « obol » en ontving als wisselgeld een « hemiobol » en een « hemitartemorion » terug. Zij vond dat heel eenvoudig en ik ben er van overtuigd dat niemand van u het moeilijk zou gevonden hebben... indien hij 2500 jaar terug zou hebben geleefd.

Maar omdat wij nu in de gezegende 20ste eeuw n.C. leven, meen ik dat een paar woordjes meer uitleg hier zeker op hun plaats zullen zijn.

Laten we dit overzicht van de Griekse munten beperken tot Athene (Attica), daar deze aan de meeste verzamelaars het beste gekend

(12) A. RÉMUSAT, *Histoire de Khotan*. 8°. Parijs, 1820.

zijn en een uitgebreide studie van alle andere Griekse staten ons te ver zou leiden, aangezien de onderscheidene muntwaarden, voor zover ze ook in elk van die staten voorkwamen, meestal heel wat verschillen in gewicht.

Artistiek gezien zouden we de Griekse munten in zeven tijdperken kunnen indelen :

- I. van 700 - 480 v. C. : Archaïsche periode (ruwe afwerking)
- II. van 480 - 415 v. C. : Overgangstijdperk
- III. van 415 - 336 v. C. : Tijdperk van de hoogste kunst
- IV. van 336 - 280 v. C. : Periode van latere fijne kunst
- V. van 280 - 146 v. C. : begin van de decadentie in de kunst
- VI. van 146 - 27 v. C. : voortdurende decadentie in de kunst.
- VII. van 27 v. C. tot 268 n. C. : de Romeinse periode.

De munten van Attica, waarover we het zullen hebben zijn het beste gekend door de tetradrachme met het hoofd van Athena aan de voorzijde en de uil aan de keerzijde. Deze munten veranderen doorheen de tijden wel van stijl, maar niet van type.

De eerste types die in Athene geslagen werden vertonen aan de keerzijde echter alleen een « ingeslagen vierkant » en het is eerst later, in de 6de eeuw v.C. dat allegorische- en religieuze symbolen werden gebruikt, zoals de granaatappel, de Gorgon (beschermer tegen het kwaad) en de uil (de wijsheid).

De voorzijde vertoont het gehelmde hoofd van Pallas Athena in ruwe (archaïsche) stijl, waarvan het oog blijkt naar voor te kijken. De fabricatie is bolvormig en het gelaat van Athena heeft gebruikelijk, door de plaatsing van het oog, een sinistere glimlach. De helm is ook meestal zonder versiering.

Rond het begin van de 5^e eeuw v.C. begint de tetradrachme er wat breder en dunner uit te zien en toont ons een door het slaan sterk opwellende rand. Het hoofd heeft nog steeds de archaïsche stijl en heeft, op het oog na, een meer natuurlijke gelijkenis. De helm krijgt er nu een paar olijftakken als versiering bij, als aandenken aan de overwinning van Marathon in 490 v. C. De keerzijde laat ons in beide gevallen een uil zien, aan Athena geofferd en een olijftak, benevens de letters ΑΘΕ. De olijftak is traditioneel de boom die door Athena aan het mensdom werd geschonken. Later kwam er nog een half-maantje achter de uil bij. Deze aanmuntingen werden voortgezet tot de val van Athene in 404 v.C., waarna de Munt voor verscheidene jaren werd gesloten. Na de heropening rond 393 v.C. werd hetzelfde type voorgeslagen, alleen stond nu het oog van Athena op de juiste plaats van haar profiel. De afwerking is nog steeds tamelijk ruw en zonder veel zorg en ze werden in groot aantal aangemunt. Men vindt nu nog vele tetradrachme-stukken van die tijd, die ver van rond zijn, dus ovaal en langwerpig. De uitgave gaat verder tot ongeveer 338 v.C., tot bij de machtstoename van

Macedonië, de munten van Philip II en Alexander de Grote, die de Atheense munt als belangrijkste voor de Griekse Wereld uitschakelde.

Wanneer echter in 220 v.C. de Munt van Athene heropende, kreeg de tetradrachme een ander kleedje, t.i.z. de symbolen : hoofd van Pallas Athena en de Uil bleven behouden, maar de stijl veranderde totaal. Deze munten werden doorgeslagen tot 86 v.C., jaar dat de muntplaats opnieuw, bij de nieuwe val van Athene, werd gesloten. Het zouden de laatste zilveren munten zijn die er werden vervaardigd.

Wanneer in de 2^e eeuw n.C., onder het Romeinse Keizerrijk, Athene weer toelating kreeg zijn Munt te heropenen, zou het haar alleen toegelaten zijn bronzen munten voor lokaal gebruik te slaan. Ze droegen weer aan de voorzijde het hoofd van Athena. De keerzijde werd meer gevarieerd, zo zien we op sommige muntjes weer de uil, soms zelfs twee ; een andere toont ons de Acropolis met het Parthenon, het beeld van Athena, de Propylaea en de trappen die van de rots naar beneden leiden. Meestal zijn het symbolen van religieuze aard en deze bronzen munten kunnen alleen als een soort « token » worden aanzien, die alleen plaatselijk gangbaar waren.

Keren we terug tot onze huisvrouw « Penelope » en nemen wij eens een kijkje op de verscheidenheid van de zilveren munten van Attica, zodat wij enig begrip zouden krijgen van de moeilijkheden die de toenmalige huisvrouw moet ondervonden hebben (of niet?) als ze uit winkelen ging. Als basis kunnen wij de « drachme » nemen die een gewicht had van ongeveer 4,4 gram (67,5 grains). Aan de hand van dit cijfer kan de lezer dus zelf uitmaken hoe groot,... of hoe klein de vernoemde munten zijn. Hier volgt dan een opsomming te beginnen met de grootste zilveren munt (de best gekende hiervan zijn nochtans de dekdrachmen van Syracuse en Carthago) :

Dekdrachme	= 10 drachme
Tetradrachme	= 4 drachme
Didrachme	= 2 drachme
Drachme	= 6 obol
Tetrobol	= 4 obol
Triobol of Hemidrachme	= 3 obol
Diobol	= 2 obol
Trihemiobol	= 1 1/2 obol
Obol	= 1/6 drachme
Tritemorion	= 3/4 obol
Hemiobol	= 1/2 obol
Trihemitartemorion	= 3/8 obol
Tetartemorion	= 1/4 obol
Hemitartemorion	= 1/8 obol

Laat ik voor u nog even narekenen dat die « hemitartemorion » ongeveer 91 milligram woog. Kan het nog kleiner? Het is dan ook

echt wonderbaar dat zulke dunne muntjes nog goedgehouden tot ons zijn gekomen.

Ik mag hier niet sluiten zonder ook gewag te hebben gemaakt van de enkele gouden munten van Athene van die tijd. Ik vernoem de Stater (430 - 350 v.C.) hoog ongeveer evenveel als een zilveren drachme, en de gouden drachme van de zelfde periode, die het halve gewicht van de vorige had. Kleinere waarden in goud kwamen ook voor van 1/2, 1/3 en 1/6 drachme.

Nu hoop ik maar, Waarde Lezer, dat u zich niet zult vergissen en uw cigarettens betaalt met een Tritemoron!

R. TIMMERMANS

* * *

HET DUITSE PAPIEREN NOODGELD UIT DE JAREN 1914-1924

Aan de rijke boom van de numismatiek is een der nederigste takken voorzeker de liefhebberij van het papieren noodgeld.

Hier zijn geen goude of zilvere vruchten te plukken. Hier vinden we ook geen stukken van koper of brons of enig ander materiaal, welke ons komen getuigen van de bekwaamheid van de munters, van de kunstzin der medailleurs of van het geschiedkundig lot van volkeren, landen, vorsten en tyrannen.

Niets anders dan bedrukt papier is het verzamelobject van wie zich aan deze lage tak van de munt- en penningkunde wil wijden.

Toch loont het beslist de moeite dit noodgeld bijeen te brengen en te bestuderen. Daarboven is dit verzamelgebied nog uitgebreid genoeg om een specialisatie toe te laten.

Noodgeld is een reeds eeuwenoud hulpmiddel om aan een tijdelijke muntschaarste te verhelpen. De eerste noodmunten zijn wellicht deze van de stad ALHAMA, prov. Granada Spanje, welke daar in 1482 uitgegeven werden. Bij de belegering van de stad LEIDEN, Nederland, door de Spanjaarden in 1574 werd aldaar ook noodgeld verspreid. De stad JÜLICH, Duitsland, liet haar papieren noodgeld van 1919 versieren met afbeeldingen van noodmunten, die alhier in omloop waren tijdens de belegeringen van 1543, 1610 en 1621.

In belegerde steden, in kampen voor krijgsgevangenen en ook bij legers te velde bleek dikwijls de noodzakelijkheid van noodgeld in omloop te brengen. Een meer algemeen gebrek aan pasmunt heeft in oorlogstijd meerdere oorzaken:

1. nieuwe munt wordt gewoonlijk niet geslagen,
2. de in omloop zijnde munten worden dikwijls, omwille van het metaal, van officiële zijde ingehouden,

3. munten worden alsdan veel gehamsterd.

Zo kan een staat verplicht worden de munten door papier te vervangen of er nieuwe te slaan in een voor de oorlogsindustrie weinig belangrijk metaal. Wanneer het dus in omloop gebrachte noodgeld aan de geldnood geen einde kan stellen, gaan ook provincies, steden, dorpen, verenigingen en private instellingen over tot het uitgeven van hun eigen munten, meestal mits voorafgaande toestemming van de bevoegde overheden en steeds voor een beperkt bedrag, met een bepaalde geldigheidsduur en enkel voor het plaatselijk verkeer toegelaten.

We hoeven niet eens zo ver in ons eigen verleden terug te gaan, om ons te herinneren hoe tijdens de bezetting in 1940-45 de nikkelen pasmunt uit de circulatie verdween en wij bij bakker, beenhouwer en kruidenier allerlei papiertjes ter waarde van kleine bedragen weerkregen. Over de onwettelijkheid van deze plantrekkerij hoeven we hier niet uit te wijden. We voelen ons echter wel verplicht erop te wijzen dat het uitgeven van noodgeld, in welke vorm ook, te verkiezen is boven het onhygiënisch gebruik van postzegels als ersatz van pasmunt.

(Vervolgt)

JORIS MERTENS

De Munt van Leuven en het slaan van een Herdenkingsmedaille

De Centrale Kas, Landelijk Krediet, van de Belgische Boerenbond heeft een dubbel initiatief genomen.

Zij heeft enerzijds steun verleend voor de publicatie van een werk van de Heer Jan Crab, Conservator van het gemeentelijk museum te Leuven, « DE MUNT TE LEUVEN TOT EINDE 15^e EEUW ».

Anderzijds laat zij een medaille slaan met als voorzijde de afbeelding van de laatst geslagen munt te Leuven, d.i. de dubbele LOVE-NAAR 1488 op naam van Filips de Schone, door deze stad in opstand tegen Maximiliaan van Oostenrijk.

Deze medaille bestaat in twee verschillende doormeters: de grootste in zilver, de andere in goud.

Zij wordt niet in de handel gebracht maar zal door de Centrale Kas uitgereikt worden als blijk van erkentelijkheid.

Het werk van de Heer Crab geeft een volledige catalogoog van de munten geslagen te Leuven.

Men zal met belangstelling de tekst lezen gewijd aan de geschiedenis van deze munten en de munttechnieken. De schrijver geeft ons ook de resultaten van zijn studie weer door de bepaling van de opeenvolgende ateliers en zijn interne organisatie.

M. COLAERT

ECHOS UIT DE NUMISMATISCHE WERELD

CANADA.

Tengevolge van de verhoging van de zilverprijs, zullen er vanaf toekomend jaar dollars en delen ervan in zuiver nikkel worden geslagen.

OOSTENRIJK.

Om dezelfde reden is het waarschijnlijk dat dit land in de toekomst geen zilveren stukken meer van 25 shilling zal laten aanmunten.

BELGIË

Op het einde van dit jaar of begin volgend jaar zullen wij nieuwe muntstukken van 10 fr. hebben.

Sinds 1930 is deze waarde niet meer uitgegeven in België.

Deze stukken, waarvan het type nog niet vastgesteld is, zullen waarschijnlijk dezelfde doormeter hebben als de stukken van 20 fr., pas ingetrokken.

Van deze munten, die uit zuiver nikkel of cupro-nikkel geslagen worden, bestaan reeds enkele voorontwerpen waaruit de specialisten hun keuze moeten doen.

Spijtig bevindt zich onder deze « specialisten » geen vertegenwoordiger van het muntkabinet noch van de Belgische Numismatische genootschappen, zodat wij met een keuze van de minder mooie ontwerpen zouden gevrijwaard blijven, gelijk het zo dikwijls gebeurd is wat betreft de goede smaak, die bij nader onderzoek minderwaardig werd geschat.

Zeer waarschijnlijk zal er nog niet overgegaan worden tot het overvloedig slaan van deze waarde; inderdaad, men is geneigd ze te beoordelen vooraleer er miljoenen in omloop komen.

Men is nochtans optimist vermits dit stuk vermoedelijk zeer veel zal gebruikt worden voor automaten.

J. D. M.

Wie kan helpen?

De Heer Paul DE BAECK, Postbus EKEREN-2 zoekt alle verrouwensmunten (monnaies de confiance) van de Franse Omwenteling.

Bede een aanbod te doen met dank bij voorbaat voor de medewerking.